

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 19ης Μαρτίου 2020*

«Προδικαστική παραπομπή – Κοινή πολιτική ασύλου και επικουρικής προστασίας – Κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση διεθνούς προστασίας – Οδηγία 2013/32/ΕΕ – Άρθρο 46, παράγραφος 3 – Πλήρης και ex nunc εξέταση – Άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής – Εξουσίες και καθήκοντα του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου – Έλλειψη εξουσίας για μεταρρύθμιση των αποφάσεων των αρμόδιων αρχών σε θέματα διεθνούς προστασίας – Εθνική ρύθμιση που προβλέπει υποχρέωση εκδόσεως αποφάσεως εντός προθεσμίας 60 ημερών»

Στην υπόθεση C-406/18,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (δικαστήριο διοικητικών και εργατικών διαφορών Βουδαπέστης, Ουγγαρία) με απόφαση της 4ης Ιουνίου 2018, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 20 Ιουνίου 2018, στο πλαίσιο της δίκης

PG

κατά

Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-C. Bonichot, πρόεδρο τμήματος (εισηγητή), R. Silva de Lapuerta, Αντιπρόεδρο του Δικαστηρίου, ασκούσα καθήκοντα δικαστή του πρώτου τμήματος, M. Safjan, L. Bay Larsen και C. Toader, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Bobek

γραμματέας: I. Illéssy, διοικητικός υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 11ης Σεπτεμβρίου 2019,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- ο PG, εκπροσωπούμενος από τον Sz. M. Sánta, ügyvéd,
- η Ουγγρική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη αρχικώς από τους M. Z. Fehér και G. Tornyai καθώς και από την M. M. Tátrai, στη συνέχεια από τον M. Z. Fehér και την M. M. Tátrai,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ουγγρική.

- η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη αρχικώς από τους T. Henze και R. Kanitz, στη συνέχεια από τον R. Kanitz,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την M. Κοντού-Durande καθώς και από τους A. Tokár και J. Tomkin,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 5ης Δεκεμβρίου 2019,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 46, παράγραφος 3, της οδηγίας 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (ΕΕ 2013, L 180, σ. 60), ερμηνευόμενου υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ PG και Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal (υπηρεσίας μεταναστεύσεως και ασύλου, Ουγγαρία) (στο εξής: υπηρεσία) κατόπιν της αποφάσεως της υπηρεσίας να απορρίψει την αίτηση διεθνούς προστασίας του PG και να διατάξει την απομάκρυνσή του, συνοδευόμενη από διετή απαγόρευση εισόδου και διαμονής.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 18, 50 και 60 της οδηγίας 2013/32 έχουν ως εξής:
 - «(18) Είναι προς το συμφέρον τόσο των κρατών μελών όσο και των αιτούντων διεθνή προστασία να λαμβάνεται απόφαση επί των αιτήσεων το συντομότερο δυνατό, με την επιφύλαξη της διεξαγωγής κατάλληλης και πλήρους εξέτασης.
 - [...]
 - (50) Σύμφωνα με βασική αρχή της ενωσιακής νομοθεσίας, οι αποφάσεις επί αιτήσεως διεθνούς προστασίας [...] πρέπει να επιδέχονται αποτελεσματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου.
 - [...]
 - (60) Η παρούσα οδηγία σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και συνάδει με τις αρχές που αναγνωρίζονται στον Χάρτη. Ειδικότερα, η παρούσα οδηγία σκοπεύει να διασφαλίσει τον πλήρη σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και να προωθήσει την εφαρμογή των άρθρων 1, 4, 18, 19, 21, 23, 24 και 47 του Χάρτη και πρέπει να εφαρμοστεί αναλόγως.»
- 4 Κατά το άρθρο της 1, σκοπός της οδηγίας 2013/32 είναι η θέσπιση κοινών διαδικασιών για τη χορήγηση και ανάκληση της διεθνούς προστασίας δυνάμει της οδηγίας 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (ΕΕ 2011, L 337, σ. 9).

5 Το άρθρο 2, στοιχείο στ', της οδηγίας 2013/32 ορίζει την «αποφαινόμενη αρχή» ως «κάθε οιονεί δικαστική ή διοικητική αρχή κράτους μέλους υπεύθυνη για την εξέταση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας και αρμόδια για τη λήψη αποφάσεων πρωτοβαθμώς στις εν λόγω υποθέσεις».

6 Το άρθρο 46, παράγραφοι 1, 3, 4 και 10, της ως άνω οδηγίας έχει ως εξής:

«1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι αιτούντες να έχουν δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου κατά των ακόλουθων αποφάσεων:

α) απόφαση επί της αιτήσεως διεθνούς προστασίας, περιλαμβανομένων των αποφάσεων:

ι) με τις οποίες κρίνουν αίτηση ως αβάσιμη όσον αφορά το καθεστώς του πρόσφυγα και/ή το καθεστώς επικουρικής προστασίας·

[...]

3. Προκειμένου να τηρούν τα προβλεπόμενα στην παράγραφο 1, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε η πραγματική προσφυγή να εξασφαλίζει πλήρη και *ex nunc* εξέταση τόσο των πραγματικών όσο και των νομικών ζητημάτων, ιδίως, κατά περίπτωση, εξέταση των αναγκών διεθνούς προστασίας σύμφωνα με την οδηγία 2011/95/ΕΕ, τουλάχιστον κατά τις διαδικασίες άσκησης ένδικου μέσου ενώπιον πρωτοβάθμιου δικαστηρίου.

4. Τα κράτη μέλη ορίζουν εύλογες προθεσμίες και θεσπίζουν τις λοιπές απαιτούμενες διατάξεις για την άσκηση του δικαιώματος πραγματικής προσφυγής από τον αιτούντα σύμφωνα με την παράγραφο 1. [...]

[...]

10. Τα κράτη μέλη μπορούν να ορίζουν προθεσμίες για την εξέταση της απόφασης της αποφαινόμενης αρχής από το δικαστήριο σύμφωνα με την παράγραφο 1.»

Το ουγγρικό δίκαιο

7 Το άρθρο 68, παράγραφοι 2, 3, 5 και 6, του *menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény* (νόμου LXXX του 2007 περί του δικαιώματος ασύλου) έχει ως εξής:

«2. Το δικαστήριο εκδίδει την απόφασή του εντός 60 ημερών από την περιέλευση του εισαγωγικού της δίκης εγγράφου στο δικαστήριο.

[...]

4. [...] Το δικαστήριο εξετάζει πλήρως τόσο τα πραγματικά περιστατικά όσο και τα νομικά ζητήματα κατά την ημερομηνία εκδόσεως της δικαστικής απόφασης.

[...]

5. Το δικαστήριο δεν δύναται να μεταρρυθμίσει την απόφαση της αρμόδιας για θέματα ασύλου αρχής.

6. Η επί της ουσίας απόφαση του δικαστηρίου που περατώνει τη δίκη δεν υπόκειται σε ένδικο μέσο.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 8 Ο PG, Κούρδος από το Ιράκ, παρουσιάστηκε χωρίς έγγραφο ταυτότητας σε ζώνη διελεύσεως της Ουγγαρίας στις 22 Αυγούστου 2017 και υπέβαλε εκεί αίτηση διεθνούς προστασίας λόγω προβαλλόμενων κινδύνων για τη ζωή του στη χώρα καταγωγής του. Οι ουγγρικές αρχές απέρριψαν την αίτηση αυτή στις 14 Μαρτίου 2018 και «κήρυξαν ανεφάρμοστη ως προς αυτόν την αρχή της μη επαναπροώθησης». Εις βάρος του ελήφθη μέτρο επιστροφής συνοδευόμενο από διετή απαγόρευση διαμονής.
- 9 Ο ενδιαφερόμενος άσκησε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου προσφυγή κατά της αρνήσεως να του χορηγηθεί διεθνής προστασία.
- 10 Από την ενώπιον του Δικαστηρίου δικογραφία προκύπτει ότι ουγγρικό δικαστήριο διαφορετικό από το αιτούν ακύρωσε δύο προηγούμενες αποφάσεις της υπηρεσίας, αντιστοίχως, της 25ης Οκτωβρίου 2017 και της 18ης Ιανουαρίου 2018, οι οποίες αμφότερες απέρριπταν την αίτηση διεθνούς προστασίας του ίδιου προσώπου. Συνεπώς, η απόφαση της 14ης Μαρτίου 2018 είναι η τρίτη απόφαση που απορρίπτει αίτηση διεθνούς προστασίας του PG, κατόπιν δύο διαδοχικών ακυρώσεων.
- 11 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, από το 2015, το ουγγρικό δίκαιο δεν επιτρέπει πλέον στα δικαστήρια να μεταρρυθμίζουν τις διοικητικές αποφάσεις σε θέματα διεθνούς προστασίας και να χορηγούν τα ίδια τη μία ή την άλλη μορφή προστασίας. Τέτοιες αποφάσεις μπορούν μόνον, ενδεχομένως, να ακυρωθούν, οπότε ο ενδιαφερόμενος επανέρχεται στην κατάσταση του αιτούντος ενώπιον της υπηρεσίας. Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, για τον λόγο αυτό, ο κύκλος της απόρριψης από την υπηρεσία και της εν συνεχεία ακύρωσης από τα δικαστήρια δύναται να επαναλαμβάνεται κατά το δοκούν. Διερωτάται μάλιστα μήπως ένας τέτοιος κίνδυνος καθιστά τους νέους ουγγρικούς δικονομικούς κανόνες ασυμβίβαστους προς τις επιταγές της οδηγίας 2013/32 όσον αφορά το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής.
- 12 Εξάλλου, το αιτούν δικαστήριο ευρίσκεται αντιμέτωπο με την προθεσμία των 60 ημερών κατ' ανώτατο όριο για την έκδοση απόφασεως που τάσσεται από την ουγγρική νομοθεσία. Εκτιμά δε ότι, σε ορισμένες υποθέσεις, αντιπροσωπευτική των οποίων φαίνεται να είναι η υπόθεση της κύριας δίκης, η προθεσμία αυτή δεν αρκεί για να συλλεγούν τα αναγκαία στοιχεία, να προσδιοριστεί το πραγματικό πλαίσιο, να ακουστεί ο ενδιαφερόμενος και, συνεπώς, να εκδοθεί προσηκόντως αιτιολογημένη δικαστική απόφαση. Ως εκ τούτου, διερωτάται κατά πόσον η προθεσμία αυτή είναι συμβατή με το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής που προβλέπεται από την οδηγία 2013/32 και από το άρθρο 47 του Χάρτη.
- 13 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (δικαστήριο διοικητικών και εργατικών διαφορών Βουδαπέστης, Ουγγαρία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Μπορούν το άρθρο 47 του [Χάρτη] και το άρθρο 31 της οδηγίας 2013/32 [...], λαμβανομένων υπόψη των διατάξεων των άρθρων 6 και 13 της [Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950], να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι είναι δυνατόν ένα κράτος μέλος να διασφαλίζει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ακόμη και σε περίπτωση που τα δικαστήριά του δεν μπορούν να μεταρρυθμίσουν τις αποφάσεις που εκδίδονται σε διαδικασίες ασύλου, αλλά μπορούν μόνο να τις ακυρώσουν και να διατάξουν τη διεξαγωγή νέας διαδικασίας;
- 2) Μπορούν το άρθρο 47 του [Χάρτη] και το άρθρο 31 της οδηγίας 2013/32 [...], επίσης λαμβανομένων υπόψη των διατάξεων των άρθρων 6 και 13 της [Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών], να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι είναι σύμφωνη προς τις διατάξεις αυτές η νομοθεσία κράτους μέλους που

τάσει ενιαία επιτακτική προθεσμία συνολικώς εξήντα ημερών για τις ένδικες διαδικασίες ασύλου, ανεξαρτήτως ατομικών περιστάσεων και χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητες της υποθέσεως ούτε τυχόν δυσχέρειες αποδείξεως;»

Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

- 14 Το αιτούν δικαστήριο ζήτησε να εκδικασθεί η υπό κρίση υπόθεση με την επείγουσα προδικαστική διαδικασία του άρθρου 23α του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στις 31 Ιουλίου 2018, το πρώτο τμήμα, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, αποφάσισε να μη δεχθεί το αίτημα αυτό.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

- 15 Πρέπει να σημειωθεί ότι, καίτοι τα προδικαστικά ερωτήματα, όπως έχουν διατυπωθεί από το αιτούν δικαστήριο, αφορούν την ερμηνεία του άρθρου 31 της οδηγίας 2013/32, σχετικού με τη διοικητική διαδικασία εξετάσεως των αιτήσεων διεθνούς προστασίας, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά στην πραγματικότητα τη θέση σε εφαρμογή του δικαιώματος πραγματικής προσφυγής το οποίο προβλέπει το άρθρο 46 της οδηγίας αυτής. Κατά συνέπεια, πρέπει να ερμηνευθεί η τελευταία αυτή διάταξη, ειδικότερα η παράγραφος 3, προκειμένου να δοθεί χρήσιμη απάντηση στο αιτούν δικαστήριο.

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 16 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 46, παράγραφος 3, της οδηγίας 2013/32, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη, έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση που παρέχει στα δικαστήρια μόνο την εξουσία να ακυρώνουν τις αποφάσεις των αρμόδιων σε θέματα διεθνούς προστασίας αρχών, αποκλεισμένης της εξουσίας μεταρρυθμίσεώς τους.
- 17 Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 21 και 31 των προτάσεών του, το Δικαστήριο, μετά την πρωτοκόλληση της υπό κρίση αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, αποφάνθηκε επί ενός τέτοιου ερωτήματος στις αποφάσεις της 25ης Ιουλίου 2018, Alheto (C-585/16, EU:C:2018:584), και της 29ης Ιουλίου 2019, Torubarov (C-556/17, EU:C:2019:626).
- 18 Ειδικότερα, επισήμανε, στις σκέψεις 145 και 146 της αποφάσεως της 25ης Ιουλίου 2018, Alheto (C-585/16, EU:C:2018:584), ότι το άρθρο 46, παράγραφος 3, της οδηγίας 2013/32 αφορά μόνο την «εξέταση» της προσφυγής, συνεπώς δεν αφορά το ζήτημα των συνεπειών της ενδεχόμενης ακυρώσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως. Εκδίδοντας την οδηγία ο νομοθέτης της Ένωσης δεν σκόπευε, συνεπώς, να θεσπίσει κοινό κανόνα βάσει του οποίου η κατά το άρθρο 2, στοιχείο στ', της εν λόγω οδηγίας οιονεί δικαστική ή διοικητική αρχή παύει να είναι αρμόδια μετά την ακύρωση της αρχικής της αποφάσεως επί αιτήσεως διεθνούς προστασίας. Ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι, όταν η απόφαση ακυρώνεται, ο φάκελος της υποθέσεως αναπέμπεται στην εν λόγω αρχή, προκειμένου αυτή να λάβει νέα απόφαση.
- 19 Στις σκέψεις 147 και 148 της εν λόγω αποφάσεως, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, πάντως, το άρθρο 46, παράγραφος 3, της οδηγίας 2013/32 θα έχανε την πρακτική του αποτελεσματικότητα αν γινόταν δεκτό ότι, μετά την έκδοση δικαστικής αποφάσεως με την οποία το πρωτοβάθμιο δικαστήριο προέβη, σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, σε πλήρη και ex nunc εκτίμηση των αναγκών διεθνούς προστασίας του αιτούντος βάσει της οδηγίας 2011/95, η εν λόγω αρχή μπορεί να λάβει απόφαση αντίθετη προς την

εκτίμηση αυτή ή μπορεί να αδρανήσει για μεγάλο διάστημα, αυξάνοντας την πιθανότητα να μεσολαβήσουν στοιχεία που απαιτούν νέα εκτίμηση. Κατά συνέπεια, έστω και αν η οδηγία 2013/32 δεν έχει ως σκοπό να θεσπίσει κοινό κανόνα σχετικό με την αρμοδιότητα εκδόσεως νέας αποφάσεως επί αιτήσεως διεθνούς προστασίας μετά την ακύρωση της αρχικής αποφάσεως, εντούτοις από τον σκοπό της που συνίσταται στη διασφάλιση της ταχύτερης δυνατής εξέτασης των αιτήσεων αυτών, από την υποχρέωση να διασφαλίζεται η πρακτική αποτελεσματικότητα του άρθρου της 46, παράγραφος 3, καθώς και από την ανάγκη, βάσει του άρθρου 47 του Χάρτη, να διασφαλίζεται μια πραγματική προσφυγή, προκύπτει ότι κάθε κράτος μέλος που δεσμεύεται από την εν λόγω οδηγία οφείλει να διαμορφώνει την εθνική του νομοθεσία κατά τρόπο τέτοιο ώστε, σε περίπτωση ακύρωσης της αρχικής αποφάσεως και αναπομπής του φακέλου στην οιοδήποτε δικαστική ή διοικητική αρχή του άρθρου 2, στοιχείο στ', της οδηγίας αυτής, να εκδίδεται νέα απόφαση εντός σύντομου χρόνου και η απόφαση αυτή να είναι σύμφωνη με την εκτίμηση που περιλαμβάνεται στην ακυρωτική δικαστική απόφαση.

- 20 Συνεπώς, όταν δικαστήριο ακυρώνει απόφαση διοικητικής αρχής κατόπιν εξαντλητικής και επικαιροποιημένης εξετάσεως των αναγκών διεθνούς προστασίας του αιτούντος, υπό το πρίσμα όλων των κρίσιμων πραγματικών και νομικών στοιχείων, και διαπιστώνει ότι στον αιτούντα αυτόν πρέπει να χορηγηθεί διεθνής προστασία, εν συνεχεία δε αναπέμπει την υπόθεση στη διοικητική αρχή προκειμένου αυτή να λάβει νέα απόφαση, η εν λόγω διοικητική αρχή υποχρεούται να χορηγήσει τη ζητηθείσα διεθνή προστασία, υπό την επιφύλαξη της ανακύψεως πραγματικών ή νομικών στοιχείων που χρήζουν αντικειμενικώς νέας επικαιροποιημένης εκτίμησης, διότι διαφορετικά το άρθρο 46, παράγραφος 3, της οδηγίας 2013/32, σε συνδυασμό με το άρθρο 47 του Χάρτη, καθώς και τα άρθρα 13 και 18 της οδηγίας 2011/95 θα έχαναν την πρακτική αποτελεσματικότητά τους (πρβλ. απόφαση της 29ης Ιουλίου 2019, *Torubarov*, C-556/17, EU:C:2019:626, σκέψη 66).
- 21 Όσον αφορά τον έλεγχο της αποφάσεως που εκδίδεται από την εν λόγω διοικητική αρχή κατόπιν μιας τέτοιας δικαστικής αποφάσεως, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι, καίτοι το άρθρο 46, παράγραφος 3, της οδηγίας 2013/32 δεν υποχρεώνει τα κράτη μέλη να απονέμουν εξουσία μεταρρύθμισης στα δικαστήρια που είναι αρμόδια να εκδικάζουν προσφυγές βάσει της διατάξεως αυτής, εντούτοις τα δικαστήρια αυτά οφείλουν να διασφαλίζουν, σε κάθε περίπτωση και λαμβανομένων υπόψη των εκάστοτε ειδικών περιστάσεων, τον σεβασμό του δικαιώματος πραγματικής προσφυγής που κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη (πρβλ. απόφαση της 29ης Ιουλίου 2019, *Torubarov*, C-556/17, EU:C:2019:626, σκέψεις 69 και 70).
- 22 Το Δικαστήριο συνήγαγε εξ αυτού, σε σχέση με τους δικονομικούς κανόνες που εφαρμόζονται στην κύρια δίκη, ότι, αν η μεταγενέστερη απόφαση της αρμόδιας διοικητικής αρχής αντιβαίνει προς δικαστική απόφαση με την οποία το δικαστήριο προέβη σε πλήρη και *ex nunc* εξέταση των αναγκών διεθνούς προστασίας του ενδιαφερομένου κατόπιν της οποίας έκρινε ότι πρέπει να του χορηγηθεί τέτοια προστασία, το εν λόγω δικαστήριο οφείλει, όταν το εθνικό δίκαιο δεν του παρέχει κανένα μέσο με το οποίο να μπορεί να επιβάλει τη συμμόρφωση προς την απόφασή του, να μεταρρυθμίσει την απόφαση αυτή της διοικητικής αρχής και να την υποκαταστήσει με τη δική του απόφαση, αφήνοντας εν ανάγκη ανεφάρμοστη την εθνική νομοθεσία που του απαγορεύει την ενέργεια αυτή (πρβλ. απόφαση της 29ης Ιουλίου 2019, *Torubarov*, C-556/17, EU:C:2019:626, σκέψεις 68, 72 και 77).
- 23 Συνεπώς, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 46, παράγραφος 3, της οδηγίας 2013/32, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη, έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση που παρέχει στα δικαστήρια μόνον την εξουσία να ακυρώνουν τις αποφάσεις των αρμόδιων σε θέματα διεθνούς προστασίας αρχών, αποκλεισμένης της εξουσίας μεταρρυθμίσεώς τους. Εντούτοις, σε περίπτωση αναπομπής του φακέλου στην αρμόδια διοικητική αρχή, πρέπει να εκδίδεται νέα απόφαση εντός σύντομου χρόνου και η απόφαση αυτή να είναι σύμφωνη με την εκτίμηση που περιλαμβάνεται στην ακυρωτική δικαστική απόφαση. Εξάλλου, σε περίπτωση που εθνικό δικαστήριο, κατόπιν πλήρους και *ex nunc* εξετάσεως του συνόλου των κρίσιμων πραγματικών και νομικών στοιχείων που υπέβαλε ο αιτών διεθνή προστασία, διαπίστωσε ότι, κατ' εφαρμογήν των κριτηρίων που προβλέπει η οδηγία 2011/95, πρέπει να χορηγηθεί στον αιτούντα

διεθνής προστασία για τον λόγο που αυτός επικαλείται προς στήριξη της αιτήσεώς του, αλλά διοικητική αρχή εκδίδει εν συνεχεία αντίθετη απόφαση, χωρίς να διαπιστώνει προς τούτο ότι ανέκυψαν νέα στοιχεία που δικαιολογούν εκ νέου εκτίμηση των αναγκών διεθνούς προστασίας του εν λόγω αιτούντος, το δικαστήριο αυτό οφείλει, όταν το εθνικό δίκαιο δεν του παρέχει κανένα μέσο με το οποίο να μπορεί να επιβάλει τη συμμόρφωση προς την απόφασή του, να μεταρρυθμίσει τη μη σύμφωνη προς τη δική του προηγούμενη απόφαση επίμαχη διοικητική απόφαση και να την υποκαταστήσει με τη δική του απόφαση επί της αιτήσεως διεθνούς προστασίας, αφήνοντας εν ανάγκη ανεφάρμοστη την εθνική νομοθεσία που του απαγορεύει να ενεργήσει κατ' αυτόν τον τρόπο.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

- 24 Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 46, παράγραφος 3, της οδηγίας 2013/32, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη, έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση τάσσουσα στο δικαστήριο που επιλαμβάνεται προσφυγής κατά αποφάσεως περί απορρίψεως αιτήσεως διεθνούς προστασίας προθεσμία 60 ημερών για να αποφανθεί.
- 25 Πρέπει να σημειωθεί ότι η οδηγία 2013/32 όχι μόνο δεν προβλέπει εναρμονισμένους κανόνες στον τομέα των προθεσμιών για την έκδοση αποφάσεως αλλά εξουσιοδοτεί μάλιστα, με το άρθρο 46, παράγραφος 10, τα κράτη μέλη να ορίσουν τέτοιες προθεσμίες.
- 26 Εξάλλου, όπως προκύπτει από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, ελλείψει σχετικών κανόνων της Ένωσης, εναπόκειται στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους να θεσπίσει τους δικονομικούς κανόνες των ενδίκων βοηθημάτων που αποσκοπούν στη διασφάλιση των δικαιωμάτων των υποκειμένων δικαίου, δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας, υπό τον όρο, ωστόσο, ότι οι κανόνες αυτοί δεν είναι λιγότερο ευμενείς από τους διέποντες παρόμοιες καταστάσεις που υπόκεινται στο εσωτερικό δίκαιο (αρχή της ισοδυναμίας) και δεν καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμει το δίκαιο της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας) (απόφαση της 15ης Μαρτίου 2017, Aquino, C-3/16, EU:C:2017:209, σκέψη 48 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 27 Όσον αφορά την τήρηση της προϋποθέσεως σχετικά με την αρχή της ισοδυναμίας προκειμένου περί προθεσμίας για την έκδοση δικαστικής αποφάσεως όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, πρέπει να σημειωθεί, υπό την επιφύλαξη συγκεκριμένων εξακριβώσεων στις οποίες εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να προβεί, ότι από την ενώπιον του Δικαστηρίου δικογραφία δεν προκύπτει, ούτε άλλωστε υποστηρίχθηκε, ότι παρεμφερείς περιπτώσεις διέπονται από εθνικούς διαδικαστικούς κανόνες ευνοϊκότερους από εκείνους οι οποίοι προβλέπονται για την εφαρμογή της οδηγίας 2013/32 και εφαρμόζονται στην κύρια δίκη (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 7ης Νοεμβρίου 2019, Flausch κ.λπ., C-280/18, EU:C:2019:928, σκέψη 28).
- 28 Όσον αφορά την τήρηση της αρχής της αποτελεσματικότητας, πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 46, παράγραφος 1, της οδηγίας 2013/32 αναγνωρίζει στους αιτούντες διεθνή προστασία δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου κατά των αποφάσεων που αφορούν την αίτησή τους. Το άρθρο 46, παράγραφος 3, της ως άνω οδηγίας καθορίζει το περιεχόμενο του δικαιώματος αυτού, διευκρινίζοντας ότι τα κράτη μέλη που δεσμεύονται από την ως άνω οδηγία οφείλουν να μεριμνούν ώστε το δικαστήριο ενώπιον του οποίου προσβάλλεται απόφαση σχετική με αίτηση διεθνούς προστασίας να πραγματοποιεί «πλήρη και ex nunc εξέταση τόσο των πραγματικών όσο και των νομικών ζητημάτων, ιδίως, κατά περίπτωση, εξέταση των αναγκών διεθνούς προστασίας σύμφωνα με την οδηγία [2011/95]» (πρβλ. απόφαση της 29ης Ιουλίου 2019, Torubarov, C-556/17, EU:C:2019:626, σκέψη 51).

- 29 Εξάλλου, αποτελεί πάγια νομολογία ότι κάθε απόφαση χορήγησης του καθεστώτος του πρόσφυγα ή του καθεστώτος επικουρικής προστασίας πρέπει να στηρίζεται σε εξατομικευμένη αξιολόγηση (απόφαση της 25ης Ιανουαρίου 2018, F, C-473/16, EU:C:2018:36, σκέψη 41 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), σκοπός της οποίας είναι να διαπιστωθεί εάν, λαμβανομένης υπόψη της προσωπικής καταστάσεως του αιτούντος, πληρούνται οι προϋποθέσεις χορήγησης τέτοιου καθεστώτος (απόφαση της 5ης Σεπτεμβρίου 2012, Υ και Ζ, C-71/11 και C-99/11, EU:C:2012:518, σκέψη 68).
- 30 Περαιτέρω, πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 62 και 63 των προτάσεών του, στο πλαίσιο της ένδικης προσφυγής την οποία προβλέπει το άρθρο 46, παράγραφος 3, της οδηγίας 2013/32, διασφαλίζονται υπέρ των προσφευγόντων ορισμένα ειδικά δικονομικά δικαιώματα, δυνάμει του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής, ήτοι το δικαίωμα να τους παρέχονται υπηρεσίες διερμηνέα, η δυνατότητα επικοινωνίας ιδίως με την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες και η πρόσβαση σε ορισμένες πληροφορίες, δυνάμει του άρθρου 20 της εν λόγω οδηγίας, ήτοι η δυνατότητα δωρεάν νομικής συνδρομής και εκπροσώπησης, δυνάμει του άρθρου 22 της ίδιας οδηγίας, σχετικά με την πρόσβαση στις υπηρεσίες νομικού συμβούλου, καθώς και δυνάμει των άρθρων 24 και 25 αυτής, σχετικά με τα δικαιώματα των προσώπων με ιδιαίτερες ανάγκες και των ασυνόδευτων ανηλίκων.
- 31 Το Δικαστήριο είχε επίσης την ευκαιρία να υπενθυμίσει ότι είναι καταρχήν αναγκαίο να προβλεφθεί, κατά το στάδιο της ένδικης διαδικασίας, ακρόαση του αιτούντος, εκτός από την περίπτωση που πληρούνται ορισμένες σωρευτικές προϋποθέσεις (πρβλ. απόφαση της 26ης Ιουλίου 2017, Sacko, C-348/16, EU:C:2017:591, σκέψεις 37 και 44 έως 48). Μπορεί εξάλλου να είναι χρήσιμο να διαταχθεί η διεξαγωγή άλλων αποδείξεων, ιδίως η κατά το άρθρο 18, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2013/32 ιατρική εξέταση.
- 32 Εν προκειμένω, κατά το αιτούν δικαστήριο, μπορεί να αποδειχθεί ότι, δεδομένων του φόρτου του και των συνθηκών εργασίας του ή της ιδιαίτερης δυσκολίας ορισμένων υποθέσεων, το δικαστήριο που επιλαμβάνεται προσφυγής κατά αποφάσεως απορρίπτουσας αίτηση διεθνούς προστασίας δεν είναι πρακτικώς σε θέση να διασφαλίσει, εντός της τασσόμενης σε αυτό προθεσμίας 60 ημερών, την τήρηση του συνόλου των κανόνων που μνημονεύονται στις σκέψεις 27 έως 31 της παρούσας αποφάσεως για καθεμία από τις περιπτώσεις που υποβάλλονται στον έλεγχο του.
- 33 Συγχρόνως, υπενθυμίζεται ότι το αιτούν δικαστήριο χαρακτήρισε την εν λόγω προθεσμία ως «επιτακτική».
- 34 Σε μια τέτοια περίπτωση, ελλείψει οποιουδήποτε εθνικού κανόνα που να διασφαλίζει την εκδίκαση της υποθέσεως εντός εύλογης προθεσμίας, όπως θα ήταν ο κανόνας βάσει του οποίου, κατά τη λήξη της προθεσμίας των 60 ημερών, η δικογραφία ανατίθεται σε άλλο δικαστήριο, η αρχή της αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης συνεπάγεται την υποχρέωση του δικαστηρίου να μην εφαρμόσει την εθνική ρύθμιση που θεωρεί επιτακτική την προθεσμία αυτή.
- 35 Πάντως, πρέπει ακόμη να επισημανθεί ότι η οδηγία 2013/32 προβλέπει επίσης, στο άρθρο 46, παράγραφος 4, την υποχρέωση των κρατών μελών να θεσπίζουν εύλογες προθεσμίες για την έκδοση αποφάσεως. Οι προθεσμίες αυτές συμβάλλουν, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 48 των προτάσεών του, στην επίτευξη του γενικού σκοπού μιας όσο το δυνατόν ταχύτερης εξετάσεως των αιτήσεων διεθνούς προστασίας, ο οποίος τάσσεται στην αιτιολογική σκέψη 18 της ως άνω οδηγίας.
- 36 Επομένως, η υποχρέωση του δικαστηρίου να μην εφαρμόσει εθνική ρύθμιση προβλέπουσα προθεσμία για την έκδοση αποφάσεως ασυμβίβαστη προς την αρχή της αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης δεν το απαλλάσσει από κάθε υποχρέωση να ενεργεί ταχέως, αλλά του επιβάλλει μόνο να θεωρήσει την προθεσμία που του τάσσεται ενδεικτική, το δε εν λόγω δικαστήριο υποχρεούται να αποφανθεί το γρηγορότερο δυνατό όταν η προθεσμία αυτή δεν μπορεί να τηρηθεί.

37 Συνεπώς, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 46, παράγραφος 3, της οδηγίας 2013/32, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη, έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση τάσσουσα στο δικαστήριο που επιλαμβάνεται προσφυγής κατά αποφάσεως περί απορρίψεως αιτήσεως διεθνούς προστασίας προθεσμία 60 ημερών για να αποφανθεί, υπό την προϋπόθεση ότι το δικαστήριο αυτό είναι σε θέση να εξασφαλίσει εντός της προθεσμίας αυτής την αποτελεσματικότητα των ουσιαστικών κανόνων και των διαδικαστικών εγγυήσεων που αναγνωρίζει υπέρ του αιτούντος το δίκαιο της Ένωσης. Σε αντίθετη περίπτωση, το εν λόγω δικαστήριο υποχρεούται να μην εφαρμόσει την εθνική ρύθμιση που καθορίζει την προθεσμία για την έκδοση αποφάσεως και, μετά την πάροδο της προθεσμίας αυτής, να εκδώσει την απόφασή του όσο το δυνατόν ταχύτερα.

Επί των δικαστικών εξόδων

38 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπíπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 46, παράγραφος 3, της οδηγίας 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση που παρέχει στα δικαστήρια μόνον την εξουσία να ακυρώνουν τις αποφάσεις των αρμόδιων σε θέματα διεθνούς προστασίας αρχών, αποκλειομένης της εξουσίας μεταρρυθμίσεώς τους. Εντούτοις, σε περίπτωση αναπομπής του φακέλου στην αρμόδια διοικητική αρχή, πρέπει να εκδίδεται νέα απόφαση εντός σύντομου χρόνου και η απόφαση αυτή να είναι σύμφωνη με την εκτίμηση που περιλαμβάνεται στην ακυρωτική δικαστική απόφαση. Εξάλλου, σε περίπτωση που εθνικό δικαστήριο, κατόπιν πλήρους και *ex nunc* εξετάσεως του συνόλου των κρίσιμων πραγματικών και νομικών στοιχείων που υπέβαλε ο αιτών διεθνή προστασία, διαπίστωσε ότι, κατ' εφαρμογήν των κριτηρίων που προβλέπει η οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας, πρέπει να χορηγηθεί στον αιτούντα διεθνή προστασία για τον λόγο που αυτός επικαλείται προς στήριξη της αιτήσεώς του, αλλά διοικητική αρχή εκδίδει εν συνεχεία αντίθετη απόφαση, χωρίς να διαπιστώνει προς τούτο ότι ανέκυψαν νέα στοιχεία που δικαιολογούν εκ νέου εκτίμηση των αναγκών διεθνούς προστασίας του εν λόγω αιτούντος, το δικαστήριο αυτό οφείλει, όταν το εθνικό δίκαιο δεν του παρέχει κανένα μέσο με το οποίο να μπορεί να επιβάλει τη συμμόρφωση προς την απόφασή του, να μεταρρυθμίσει τη μη σύμφωνη προς τη δική του προηγούμενη απόφαση επίμαχη διοικητική απόφαση και να την υποκαταστήσει με τη δική του απόφαση επί της αιτήσεως διεθνούς προστασίας, αφήνοντας εν ανάγκη ανεφάρμοστη την εθνική νομοθεσία που του απαγορεύει να ενεργήσει κατ' αυτόν τον τρόπο.
- 2) Το άρθρο 46, παράγραφος 3, της οδηγίας 2013/32, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση τάσσουσα στο δικαστήριο που επιλαμβάνεται προσφυγής κατά αποφάσεως περί απορρίψεως αιτήσεως διεθνούς προστασίας προθεσμία 60 ημερών για να αποφανθεί, υπό την προϋπόθεση ότι το δικαστήριο αυτό είναι σε θέση να εξασφαλίσει εντός της προθεσμίας αυτής την αποτελεσματικότητα των ουσιαστικών

κανόνων και των διαδικαστικών εγγυήσεων που αναγνωρίζει υπέρ του αιτούντος το δίκαιο της Ένωσης. Σε αντίθετη περίπτωση, το εν λόγω δικαστήριο υποχρεούται να μην εφαρμόσει την εθνική ρύθμιση που καθορίζει την προθεσμία για την έκδοση αποφάσεως και, μετά την πάροδο της προθεσμίας αυτής, να εκδώσει την απόφασή του όσο το δυνατόν ταχύτερα.

(υπογραφές)